

Politika

Törvény szélén járó
Legutolsó szakma.
Törtetve bukik rá
Az ember salakja.

(Farkas Elek)

XXIX. évfolyam 1. szám
2022. január

SOLT OTTÍLIA

„REMÉNYTELENNÉ VÁLOK A POLITIKAI MEGOLDÁSOK IRÁNT...”

BESZÉLGETÉS BULÁNYI GYÖRGGYEL

A 71 esztendőes Bulányi György piarista szerzetest és életművét, a Bokor katolikus bázisközösség mozgalmat nemcsak eretneknek nyilvánította az anyaszentegyház, hanem a minap le is bolsevikozta az Élet és Irodalomban Szeifert Ferenc katolikus plébános. 1951-ben a "bolsevikok" életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, s ebből csaknem 10 évet le is ült 1961-ig. A közben forradalmi úton eszközölt megszakítás során, 1956-ban Göncz Árpád jelenlegi köztársasági elnök bűjtatta egy darabig. 1961 után a TEMPO szállítómunkása lett 10 évre, a munkaügyi miniszter, korábbi börtöntárs protekciójával, majd fordító. Lékai bíboros 1976-ban tévtannak minősítette a KIO-ban (Keressétek Isten Országát) összegzett nézeteit, 1982-ben a püspöki kar megvonja tőle a nyilvános működés jogát. 1985-ben a Vatikáni Hittani kongregációja is elítéli Bulányi György tanait, amelyek elutasítanak mindenféle erőszakot, így a katonai szolgálatot is; és tagadják a hierarchiának járó engedelmisséget.

Bulányi az ökumenét, a keresztény felekezetek közösségét hirdeti, sőt, az ökumenébe beleérti a zsidó vallást is, s politikai - vagyis Istentől és Jézustól idegen - rosszhiszemű tévedésnek tartja a lényegi közösség megtagadását. Beszélgetésünk apropóját az adta, hogy együtt voltunk a németországi Berhenben, az emigráns magyar szervezetek ökumenikus találkozóján. Megjegyzésre érdemes, hogy a találkozón közlemény született, amelynek utolsó passzusa szót emel az Állami Egyháziügyi Hivatal országlásának idején az egyházak által is elítélt katolikus papok rehabilitálásáért. A hazai sajtóban a közlemény e passzus nélkül jelent meg. Azért

Solt O.: „Reménytelessé válok a ...”	4932
Benyhe I.: Kereszténység és politika (I.)	4937
Schein G.: A kereszténységről, mint ...	4943
Merza J.: Politika	4946
Bulányi Gy.: Politizálni?!	4946
Gromon A.: Beleszólt-e Jézus...?	4951
Király I.: Generációs gúla	4952
Farkas I.: Hála	4954
Lipien M.: Kedves Bokorbéli Testvéreim!	4956

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért,
nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

a jég repedezik: 1989-ben a nyilvános könyvpiacra
kötet jelent meg Bulányiról, és 1990-ben eddig csak
kéziratban terjedő két művét is kinyomtatták.

Beszélő: Mi a véleménye az elmúlt másfél évben
történekről, a választásról, erről az egészről? Főképp a
saját szempontjából!

- Egyike vagyok azoknak, akik örülnek, hogy az történt
az utolsó pár évben, ami történt, és nem az folytatódott,
ami régen. A választásokról pedig úgy gondolom - ez
nagy közhely, de -, pontosan kifejezi azt, hogy hol tart
a mai magyar társadalom. Azt hiszem, hogy ez a mai
magyar társadalom. Azt hiszem, hogy ez az eredmény
pontosan megfelel annak, amit a ferences barát
mondott, amikor beleszólt a rendházon kívüli életbe:
"enyhüljön, enyhüljön, de ne változzon!" Én azt hiszem,
a magyar társadalomnak elementáris igénye, hogy
semmilyen radikális fordulat ne történjen. Aki az elmúlt
40 esztendőben nem akart börtönbe vagy társadalmi
szemétdombra kerülni, annak meg kellett tennie a maga
kicsi, közepes vagy nagy alkuit. Tehát nem óhajtja a
nagy méretű tisztogatást, azt, hogy kinek-kinek a

múltjába belenézzenek. Mert félok, hogy majdnem mindenütt fel lehet fedezni: volt egy kis vastapsolás, volt egy kis presszózás a rendőrséggel. Úgy mondhatnám, hogy egy kicsit mindannyiunknak van vaj a fejünkön.

- Ami a kimondott szavakat illeti, az MDF és a győztesek részéről sokkal több ilyenfajta fenyegetés hangzott el. "Radikális nagytakarítás", "teljes őrsváltás". Ezt mindenesetre az MDF mondta. Ha igaz, amit mond - és biztos, hogy igaz -, akkor ez inkább a nem verbális üzenetekből következik, vagyis abból, hogy a szabad demokraták magja egy afféle savonarolai társaság, amelyikből kinéz ez a szigor.

- Abban, amit mond, van valami igaz... mégis a szavazások is ezt mutatják, hogy a magyar társadalom úgy kapaszkodott bele az MDF által vezetett pártcsoportosulásokba, mint ahogy annak idején '45-ben belekapaszkodott a Kisgazdapártba. Volt valami olyan érzés, hogy aki azt mondja, hogy keresztény, hogy erkölcs, aki azt mondja, hogy vallás, azt mondja, hogy haza, ez jelenti nekünk a biztonságot. És nem kétséges, hogy a győztes koalíció szótárában ezek a szavak gyakrabban fordulnak elő, mint a FIDESZ- vagy az SZDSZ-szótárban.

- Saját, fontos dolgai szempontjából, azoknak a tanoknak a szempontjából, amelyeket hirdet a keresztény hit gyakorlásán belül, kedvezőnek véli ezt a fordulatot? Nekem ugyanis vannak kétségeim. Vajon a lelkiismereti szabadságnak egy keresztény számára kedvez-e ez a kibontakozni látszó kurzus?

- Egy szűkebb és egy tágabb választ adnék. A szűkebb: a Bokor-bázisközösség helyzete. Nem titok, hanem nyilvánvaló tény, hogy a mi törekvéseinknek Magyarországról az első nyilvánosságot Haraszi Miki csinálta meg, amikor az 1981-es karácsonyi ajándékunkban összegyűjtöttük azokat a leveleket, amelyeket Lékai bíborshoz írtunk. Ebben az időben Kovács Lacit, Gromon Bandit az erőszak elutasítását és az ellenszereket képviselő álláspontjuk miatt egyházi büntetésben részesítették. Haraszi Miklós erről a Religion in Communist Lands számára összeállított egy gyűjteményt. És a Beszélő akkortól kezdve egyértelműen pozitívan foglalt állást mellettünk, miközben az egész magyar katolikus szellemi élet vagy hallgatott rólunk, vagy pedig elítélt bennünket mint nem keresztényeket, és elítélt bennünket mint nem hazafiakat. Tehát mi attól a tábortól kaptunk az elmúlt tíz esztendőben támogatást, amelyiknek az erői az SZDSZ-ben vannak.

- Attól, hogy mi szeretjük egymást, hogy a közös múlt és rokonszenv összeköt minket, mégis úgy vélheti, alkalmasint joggal, hogy ez a fordulat, a keresztény pártok győzelme kedvezőbb a Bokor kibontakozása és legitimitása szempontjából.

- Több mint ötven esztendő után újból kaptam útlevelet. Tettem egy-két utat Nyugaton, és beszéltem vagy előadásokat tartottam nyugati magyar és nem magyar

anyanyelvű, katolikus és nem katolikus hívő közösség előtt, és senkinek sem jutott eszébe az, hogy az én mondanivalóm eretnek. Hozzátenném, hogy a haladó jellegű teológiai folyóiratok, amelyeket katedrán lévő emberek írnak általában, nem hiszem, hogy lényegileg más hangnemben beszélnek az általam is megérintett kérdésekről. És nemhogy nem vonták meg tőlük a papi működést, hanem katolikus egyetemeken katedráján oktatnak. Ami itt Magyarországon velünk történt, az a katolikus glóbuszon belül is súlyos eszmei és tudományos elmaradottság, másfelől egyértelműen az államegyházi hivatalnak a nyomása. Az államhatalom Helsinki következtében nem tudott már bennünket bebörtönözni, és így a hierarchiát használta fel eszközül a megsemmisítésünkre. Ettől eltekintve nincsen semmi kétség, hogy a Vatikán jelenlegi vonalvezetése hallatlanul konzervatív, és harcban áll a Hittani kongregáció vezetőjén, Ratzingeren keresztül a katolikus teológia majdnem minden jelentős képviselőjével. Küngtől elvették a katedrát, ám ugyanazon a thübingeni egyetemen tanít. Kicserélték a cégtábláját: az ő tanszéke, az ő intézete nem a katolikus részhez tartozik, de katolikus papként működhet tovább. Az, ahogy velünk elbántak, az egyértelmű következménye volt annak, hogy a Vatikán, amely próbált szót érteni a Szovjetunióval annak érdekében, hogy keleti politikája itt, Magyarországon legalább gyümölcsöző legyen, és tudjon püspököket kinevezni, retirált Miklós Imre kívánságának.

- Miklós Imre megszűntével a Bokor közösség helyzete az egyházon belül javulni fog vagy megoldódik?

- Ezt szeretném, ez lenne a logikus, ez lenne a természetes, de a katolikus egyház a szokásait húsz esztendőn belül nem tudja módosítani. '44-ben idejött a szovjet, és '64-ig a Vatikán nem tárgyal, és a magyar püspököknek is megtiltja, hogy tárgyaljanak. Húsz évet kibírt, akkor utána jött a Casaroli, és megcsinálta azt, amit megcsinált, és tulajdonképpen ez a Bokornak a végzete. Ha a Vatikán fejével gondolkodom, azt mondom, hogy nagyon szép, ami Magyarországon történik, de köztudomású, hogy a szovjet csapatok még bent vannak. A Vatikán semmiféle látványos személycserére nem szánja el magát.

- És ez ennyire személyekhez kötődő helyzet?

- Én azt hiszem, az adott személyek, az adott végrehajtók számára ma már presztízskérdés. Hiszen tíz esztendő óta az mondatik a püspöki kar körleveleiben, a katolikus sajtóban, vasárnaponként a szószéken, hogy ez egy nem katolikus tanítású társaság. Most már nemcsak a püspökök, hanem lassan a papok is azonosulnak azzal, amit tíz esztendőn keresztül mondanak, s nem súghatták meg a hívőknek, hogy egyházállami nyomásra mondjuk ezt! Lassan azonosulnak vele. Majdnem azt képzelem, hogy a Ratzingertől egyenes parancsnak kellene jönnie: tessék visszavonni azt, amit 1982-ben a Bokor és a Bulányi ellen mondott! A Ratzingertől hogyan várjam, mikor

számára is presztízskérdés lett, hiszen '87-ben, ötesztendő év után mégiscsak megjelentette a magyar sajtóban azt, hogy az én tanításommal valami baj van. Kizárólag a magyar sajtóban, a katolikus egyház semmiféle hivatalos orgánumban Hegyeshalomtól nyugatra nem jelentetett meg semmit se. Se az Acta Apostoli Sedisben, se az Osservatore Romanóban egy árva sor nem jelent meg arról, hogy az én tanításommal baj van. Következésképpen én csak ezen a kicsi Magyarország területén nem misézhetek, Kolozsvárott minden további nélkül, Pozsonyban minden további nélkül, vagy Újvidéken vagy akárhol.

- Lengyelországban, amelyik sokkal erőteljesebben katolikus ország, mint Magyarország, van-e valami hasonló mozgás a vallásos életben, mint amit Ön, illetve a Bokor képvisel?

- Ha egy lengyel katolikkal beszélek, öt percen belül valami baj lesz. Mert a lengyel katolikus ott tart, úgy gondolja, hogy a püspököknek forró drótja van a Szentháromságához.

- Ezek a tapasztalatai egyházi személyekkel kapcsolatosak, vagy egyszerű hívőkkel?

- Egyházi személyekkel. Papokkal. Nagyon szerette volna a Concilium c. folyóirat, ami hét nyelven jelenik meg, és 25 esztendő óta létezik, hogy legyen lengyel nyelvű kiadása is. Megakadályozta a lengyel püspöki kar. Valahogy én úgy érzem, hogy a lengyel katolikusok ott tartanak, mint ahol mi a prohászkaik fellendülés idején. Tehát úgy 50 esztendővel hátrább.

- Az a kérdés, hogy a magyar katolikusok hol tartanak? A Bokornak pl. mekkora tere van ezen a hívő közösségen belül?

- A Bokornak nagyon rosszul áll a magyar katolikus társadalmon belül a szénája. Az utolsó tíz esztendőben annak, hogy egy buzgó katolikus pap szabad utat kapjon az Állami Egyházügyi Hivaltól és a Magyar Püspöki Kartól, az volt a feltétele, hogy elhatárolja magát tőlünk. Az elhatárolódást meg is kellett magyaráznia a fiatalságnak, amelyikkel foglalkozni akart. Tehát ma a templomba járó fiatal katolikus értelmiség és nem értelmiség úgy tudja, hogy hozzánk nem szabad kapcsolódnia, mert az a hitének a tisztaságát veszélyezteti.

- Szóval sikeresen gettóba zárta a Bokort az állami nyomás alatt álló hierarchia.

- Ez körülbelül megfelel a valóságnak. Nem az az igazi bajom, hogy a hierarchia ezt csinálta, az az igazi baj, hogy mondjuk az az 50 magyarországi rámenősen dolgozó, igen buzgó pap annak fejében, hogy ő nyugodtan dolgozhatott az utolsó esztendőkből, eljutott oda, hogy: "Értsétek meg, hogy már rég nem politikai kérdéssről van szó, hanem arról, hogy eretnekek".

- Ez a nagymarosi ifjúsági mozgalom körül éleződött így ki?

- Nagymaros csak látványos megjelenítője volt a dolognak. De a '82-es pünkösdi találkozó ott, az sorsdöntő és sorsot pecsételő volt.

- Ott még készült rá, hogy celebrál...

- Igen, és '81-ben a Nagymarost rendező papok, amikor a bíboros próbálta valamilyen szöveg aláírásához kötni a koncelebrálást, nemet mondtak. Azt mondták, hogy a kisközösségek magyarországi egysége olyan fontos, hogy inkább maradjon el Nagymaros. És mikor '82-ben újból előállt ezzel a bíboros, akkor már beöltöztek, akkor már hajlandók voltak együttműködni. Érezték a masszívan növekvő állami és hierarchikus nyomást. Az egyik püspök például ezzel a szöveggel kereste meg az egyik fiatal papot, aki a Bokorhoz tartozott: "Te, hagyd őket! Miért csinálod? Olyan koncentrált állami és egyházi nyomás fog nehezedni rájuk, hogy feltétlenül szektába kényszerülnek." Ezen semmi más nem segítene, csak ha Ratzinger megjelentetné az Új Emberben: azért ítélem el Bulányit, mert a Miklós Imre azt mondta nekem, hogy a következő püspököt a Szentatya már nem tudja kinevezni. Na de ez lehetetlen.

- Azt mondta, hogy rosszul áll a Bokor szénája. Ez azt jelenti, hogy haldoklik, sorvad, csökken, vagy azt, hogy stagnál?

- Azt jelenti, hogy ugyanannyi energiát kell ma is befektetni ahhoz, hogy egy embert megnyerjünk gondolatainknak, mint az elmúlt húsz esztendő során. Tehát nagyon sokat.

- Diplomataikus válasz volt. Ezzel szinten lehet maradni, vagy pedig növekedni lehet?

- Sorvadásról biztosan nincs szó. De a növekedési ütemünk lassú. A változások talán adtak sok szimpatizánst, talán sokan elgondolkodtak. Mégis az Új Idők-beli könyv harmincezer példányban megjelent, és javarészt elfogyott. De az nincsen, hogy a Bokor-beli papokat, akiket kivétel nélkül kényszernyugdíjaztak vagy elraktak egy isten háta mögötti faluba, ahol már a pasztorációs lehetőség zéró, meghívónak egy olyan templomba, ahol van fiatalság meg értelmiség. Ki vagyunk rekesztve lényegileg azokból a lehetőségekből, ahol tábor lehet szerezni.

- Ez lett volna a következő kérdésem. Azt mondta, hogy fiatal értelmiségi. Én úgy tudom, hogy a katolikus papok egy része a fiatalság körében az elmúlt talán 10 évben eredményeket ért el. Lábra kapott egy igazi katolikus ifjúsági mozgalom. Ez tagadhatatlan, és ez nagyon nagy dolog. Hiszem, hogy ebben a közegben, amiben élünk, konstruktív erő minden szempontból. Közös érdeke hívőknek és nem hívőknek, hogy növekedjék. De ez teljes mértékben értelmiségi mozgalom, vagy döntően az.

- Talán picit módosíthatunk, nagyon picit. A Bokor teljesen értelmiségi mozgalomként indult. 45 évvel ezelőtt debreceni egyetemisták és más városok egyetemistái alkották. Most az a helyzet, hogy az egyetemen végzettek aránya, azt hiszem, egyharmad. Bizonyos fokú betűszeretet nélküli emberek nincsenek közöttünk. Biztos, hogy nincsen segéd munkásréteg. Aki pedig nem segéd munkás, hanem szakmunkás, az eljut az érettségiig, és eljut még valameddig, ami utána van. A Bokornak az élete az, hogy minden egyes találkozóra van házi feladat, valamit el kell olvasni,

valamiről be kell számolni. Nem marad meg, aki nem értelmiségi. Ha ez nem is jelent egyetemi végzettséget.

- A tartalmas hitélet feltételének látja-e, hogy valaki képes legyen ilyen típusú intellektuális erőfeszítésekre?

- A jelen pillanatban úgy látom, ahhoz, hogy az emberiség ki tudjon kerülni a fenyegető zsákutcákból, amelyekben benne van, alapvetően gondolkodni kell. Hogy a gondolkodás valakiket elsősorban tanítvány szerzésére, másokat pedig elsősorban Teréz anya és SZETA-féle karitatív cselekedetekre fog bírni, az adottságain múlik. De az alapvető feladatot mi abban látjuk - úgy szoktuk mondani -, hogy döntsük már el, mi fán terem ez a kereszténység? Tulajdonképpen Jézus Krisztus mit akart? Egy új vallást, mert nem volt megelégedve az előző kilencszáznyolcvanhatal, vagy pedig rendbe akarta tenni az emberiség dolgait? Enélkül az alaphang nélkül mi nem várunk semmit sem. Azaz nem gondoljuk, hogy értelmes dolgot tudnánk csinálni.

- Tehát az ön személyiségéből adódóan a Bokor elsősorban egy kiképző hely, egy közvetítő mozgalom, amelyik tanítványokat nevel azért, hogy a gondolat szép csendben terjedjen, de nem akarja megcélozni közvetlenül az életet?

- A Máté evangéliuma szerint Jézus azt mondja tanítványainak nagyapéntek előtt: "Menjétek és tegyétek tanítványokká az összes nemzeteket." Jézus azt, amit alapított, egy olyan jellegű mozgalomnak gondolta, amelyben mindenki azt csinálja, amit ő csinált. Tizenkét embert szed össze. Tehát valami egészen mást, mint amit a világ kezdetétől fogva a vallások csináltak. Összegyűjtöttek száz, ötszáz, ezer, kétezer embert, és annak volt egy sámánja, egy papja, és vallásilag szórakoztatta vagy kiszolgálta a hívő közönséget. Nekünk nagy közönségre nincsen szükségünk, csak közösségeket akarunk csinálni.

- Na de várjon! Az evangélium jézusi modellje több. Igen, Jézus tizenkét tanítványt gyűjt maga köré, és együttélési elveket adott nekik. Ámde közben meggyógyította a leprást, feltámasztotta a tetszhalottat, kenyeret és bort fakasztott, tehát beavatkozott a mindennapi életbe. Igyekezett elsimítani azokat a konfliktushelyzeteket, amelyek az útja során elé kerültek. Nem az isteni tökéletesség megtestesítői vagyunk, nem is várhatjuk el egymástól és saját magunktól sem. De a Bokor a krisztusi példának csak a tanítványgyűjtési felét képes vállalni?

- Azt hiszem, hogy ezt nem tudom elfogadni. De egyszer egy régi jó barátom azzal csúfolt ki, hogy ha a Bulányinak azt mondják, Jerikó és Jeruzsálem között fekszik egy ember, akinek a sebeivel kellene valamit csinálni, Bulányi azt válaszolja, hogy sajnos nekem könyvet kell írnom a szeretetről, én nem érek rá ezzel foglalkozni.

Ismerjük ezt a magatartást, de ez egy olyan karikatúra önmagunkról, amelyikkel azonosulni bűnnek tartjuk. Mondok néhányat a Bokor általános célkitűzései közül. Az egyik, hogy "van már fél tucat gyereked?" Ez az

egyik társadalmi beágyazottságunk, a másik pedig az, hogy "túljutottál már az éhezőknek juttatandó tíz százalékon?" Tehát minden Bokor-tag tudja, hogy az egyetemi tanárképző szeretetből és azt nem gyakorolni, ez csak karikatúrája a Krisztushoz tartozásnak. Mi nem a felebaráti szeretet gyakorlásának kárára szeretnénk Jézus tanítványává kiképződni, hanem azért, hogy el ne menjünk azokba a zsákutcákba, amelyekbe a történelmi kereszténység a konstantini fordulat óta elment. És nehogy azt higgyük, ha Jézus Krisztus nevében kiirtunk százmillió indiánt, hogy a többi meg lehessen keresztelni, akkor valami Istennek tetszőt csinálunk.

- Hogy tudnak tíz százalékot juttatni az éhezőknek? Hogyan tudják megkeresni azokat, akiknek juttatnak?

- A harmadik világ. Ez olyan alapvető dolog minálunk, mint hogy reggel és este imádkozunk.

- A harmadik világba megy ez a tíz százalék?

- A harmadik világba megy, mert mi azt mondjuk, hogy ha valaki itt a környezetében valami nyomorúságot lát, hát úgyszincs lelkiismerete azon nem segíteni. De az ötmilliárd ember közül körülbelül hatszázmillió a gazdag, a nemzeti átlagjövedelmek szerint. A többi éhezik. És mi a Stanci néni támogatassuk? Hivatkozván arra, hogy a Stanci néni valamikor jobhoz szokott, és most kicsi a nyugdíja. Jézus Krisztus nem Stanci néniről beszél, hanem arról: "éheztem és ennem adtatok."

- Nem akarok hitvitába keveredni, de nem nagyon értek egyet ezzel. Nagyon durva leszek; kényelmes megoldásnak tartom, mert a szeretetet letudják egy kis pénzzel, holott nemcsak a Stanci néni van, megtalálják itt a "harmadik világot" házon belül. Elküldeni könnyebb, mint hogyha bajmóldónak a jelen lévő "harmadik világgal". Tudomásom szerint a híveinek egy része törekszik is erre. Például Pécelen, ahol Egymást Segítő Csoportot csinálnak más felekezetűekkel, nem hívőkkel együtt.

- Akiben van valami, amit úgy hívnak, hogy lélek, az mindenképpen bajlódik azzal a nyomorúsággal, amelyik az orra előtt van. Jézusnak van egy olyan szava, hogy "ha csak a barátaitokat szeretitek, akkor mi különöset tesztek? Erre a pogányok is képesek!" A magunkfajta ember részéről az erdélyieket támogatni az fennkölt lelkesedésből és szenvedélyből való hazafiúi tett, ehhez nem kell Jézus tanítványának lenni, ezt bárki más is megcsinálhatja. És én jézustalanságot látok abban, hogy ha itt van mellettem, és magyar, akkor a kicsi bajon is nagyon segítek, de ott messze rakásra döglenek az emberek. Ezt csinálják meg mások? Szóval ez a tíz százalék a harmadik világ éhezőinek egy ilyen nyomatókos Bokor-szöveg. S közben csöndben jönnek a vallomások: "olyan nagy bajnak tartod, hogy én annak az összegnek a felét mégis erdélyieknek juttattam?" Tehát ezt mondanom kell, mert különben egy nemzeti, Duna-medencei, egy európai szűkösségbe zsugorodunk, a jézusi emberiség szélessége-tágassága helyett. Nagyon fontosnak érezzük, hogy tessék a távoli nagyobb nyomort legalább annyira becsülni, mint a

közeli kicsit, mert különben hogyan mondhatom azt, hogy a jézusi ember mindenkit szeret?

- Úgy tudom, a Bokor-közösségbe tartozó barátainktól, hogy ellenzi az igazi keresztény emberek, vagyis a Bokor-közösséghez tartozók nyílt, direkt politizálását... Miért?

- Distrikciót teszek, és akkor azt hiszem, könnyen érthető lesz. Én azt gondolom, hogy a jézusi koncepcióhoz ragaszkodó embernek kutya kötelessége minden társadalmi kérdéssel törődni, és kutya kötelessége a hatalmat nem vállalni. A jézusi koncepciónak a lényege az, hogy az emberi együttéléshez szükséges szabályokat mindenkinek joga van kikényszerítenie önmagából. A hatalom gyakorlásával azonban ezeket a szabályokat másból is kikényszerítjük. Az egész jézusi koncepciónak a lényegét egy alternatív társadalomban látom, amely nem él azokkal az eszközökkel, amelyekkel minden hatalom. Minden kényszerít és kiváltságot elutasít.

- És olyan türelmes ember, hogy azt mondja, meg kell várni, amíg magától összeomlik ez a gonosz világi hatalom? A szeretet és a hatalomnélküliség világa majd valahogy lassacskán eljön, és nem lehet siettetni az istentől elrugaskodott hatalmi politizálásba való betagolódással?

- Én azt gondolom, hogy ez a türelmesség gyorsítja a folyamatot. Furcsa ellentmondásnak látszik, de megmagyarázom. Én úgy képzelem a Jézushoz ragaszkodó embereknek a történelmi szerepét az emberiség életében, hogy van egy társaság, amelyik kipróbálja, hogy hogyan lehet asszonyt tartani, nem azon az alapon, hogy "asszony verve jó", és hogyan lehet ezeknek a családoknak egy családokat összekötő társadalmat létrehozni azon az alapon, hogy ha betörnek hozzánk, nem jelentjük fel a tolvajt a rendőrségen, tehát mindenfajta fegyveres erőszakos retorziót kikapcsolva az életből. Én azt hiszem, hogy amelyik társadalomban van egy olyan alternatív mag, amelyik tud valami különbet élni, mint a társadalomnak a többi része, ez bizonyos húzóerőt gyakorol. Amikor ennek a húzóerőnek a következtében a társadalomnak az erkölcsi teljesítményszintje megnövekedik, ez a mag fölfedezi a szeretet megvalósításának új területeit, ha tetszik, magasabb iskoláit, a lécet magasabbra teszi. Ez talán tapasztalat is, de reménynek mindenképp remény. Másfelől viszont azt látom, hogy az emberiség ellen nem tudott a kereszténység nagyobbat véteni, mint hogy Nagy Konstantin idején átvette a haruspexek feladatát. A fehér ember, aki talán a kereszténységtől függetlenül is, a görög és római kultúrának hatására predestinálva volt arra, hogy valamilyen értelemben elibe ugorjon a földgolyót betöltő többi fajtának, ez jó lelkiismerettel csinálta mindazt, másfél évezreden keresztül, aminek következtében a nem fehér ember számára az, hogy keresztény, tömeggyilkos, kizsákmányoló, ez körülbelül azonos... Tehát elmondhatatlan a kereszténység bűne a Nagy Konstantin-i fordulat következtében. Azzal, hogy egyszerűen menedzselte az

államhatalmakat, és isteni szentesítést adott mindarra a tömeggyilkosságra, amit zsarnok és nem zsarnok uralkodók háborúban és államrezon címén elkövettek.

- Várjunk! A keresztény tanítás hatalmi manipulációkat és törekvéseket leplező szerepe, és a hívó keresztény politikai elkötelezettsége nem ugyanaz. És azt gondolom, vitatkozván azzal, amit mondott, hogy bizony adódik - mondjuk most - olyan szituáció, amikor a nyílt politikai szerepvállalás visz közelebb például az alternatív életforma megvalósításához. Például azért, mert le kell bontani olyan korlátokat, amelyek erőszakkal gátolják, hogy ezek a modellek szabadon terjedjenek. Egyáltalán az alternatív életforma lehetőségeinek a megteremtése is politikai kérdés.

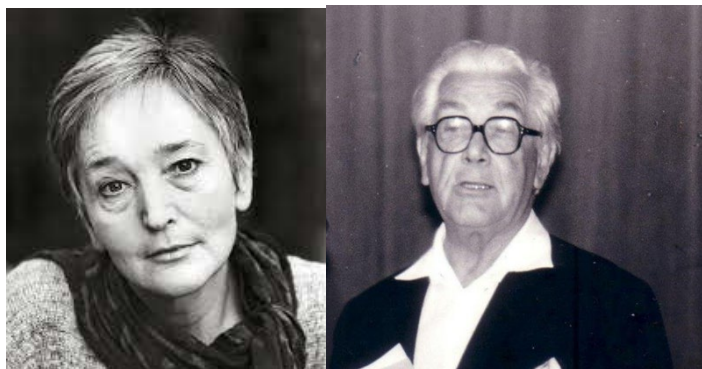
- Minden társadalmi kérdésbe tehetsége és hozzáértése szerint mindenki belemerülhet. Ha teszem azt, pedagógus vagyok, akkor annál, hogy mi lesz a magyar közoktatási ügygel, nekem fontosabb és ennél engem közelebről érintő kérdés nincs a világon. Nincsen olyan területe a magyar társadalom szolgálatának, amelyikről mi ki akarunk vonulni. Mi csak azért nem foglalkoztunk 40 esztendőn keresztül a társadalmi kérdésekkel, mert pusztán az, hogy összejöttünk, beszélgettünk arról, hogy Jézus Krisztus tulajdonképpen mit akart, hát ez is az akasztófa árnyékába vitt bennünket. És így egy kicsit aránytalan teológiai érdeklődés fejlődött ki bennünk. De tisztában vagyunk vele, hogy most, amikor a lehetősége megszületnek, ennek az egyoldalúnak látszó teológiai érdeklődésnek vége kell, hogy szakadjon. Több Bokor-tag a mondottak ellenére is beleszédült a politizálásba. Mészáros Andris tanítványomból majdnem képviselő lett, azt hiszem, nagyon kevés maradt le. Éppen most volt egy találkozó, ő volt a soros elnök, és beszámolt magáról. Az ő egész SZDSZ-pályájának magyarázata az, hogy az előbb elmondott körülmények következtében lassan teljesen légüres térbe került, ám ebben a megváltozott világban kinyílt számára egy sereg emberrel való találkozás, beszélgetés lehetősége.

- És maga elítéli őt ezért?

- A következőket mondtam: Andriskám, nem imádkoztam azért, hogy megbukjál, de azért örülök... Nálunk mindenki maga dönt, de az általános Bokor-magatartás Merza Jóskaé, aki amíg az SZDSZ nem SZDSZ, hanem Hálózat volt, addig azt mondta, hogy ott helye van. De a pártba már nem kísérte el a barátait. Nem választotta az MDF-et sem. Nekem nem az kell, hogy a zászlón legyen rajta, hogy Jézus Krisztus, nekem az sem kell... Pedig az MDF-ben, ott emlegetik az Istent, ott van piarista diákszövetség, de engem ez nem hat meg. A szavak semmire sem jók. Politikai pártban lévő személyekkel komoly akcióegységben tudok lenni, elképzelhető, hogy köztünk összesen annyi a különbség, hogy aki a pártban benne van, az vállalja, hogy meghozza azt a törvényt, aminek a megszegéséért börtön jár. És ez az egyetlen, ami elválaszt engem attól, aki vállalja ezt. Azt gondolom, hogy ez egy egészen különös személyes útnak a következménye, én

magamban ezt tapasztalom. Reménytelenné válok a politikai megoldások iránt, és azt hiszem, hogy ez következett be Jézusnál. Ez a pusztai kísértés visszautasításának lényege. Konrád, Kis János, Haraszti, ezek a személyek ma még közelebb vannak hozzám, mint 1981-ben, mikor megismerkedtünk egy tanítványom testvérének a lakásán. Bár Konrád akkor nagyon megértett. De... Merném azt mondani, hogy Jézus Krisztus óta nagyon kevés akkora szenvedelem született meg az emberiség ügyének elrendezésére, mint amekkora Marx Károlyban. És mi lett belőle? Petőfi vagy Széchenyi emberi nagysága előtt minden további nélkül meghajtom a fejem. Úgy neveltek a piarista iskolában, hogy tulajdonképpen ezek voltak a történelem szentjei, ezek a politikusok. De azt kellett tapasztalnom, hogy alig valaki csinálja ezt önzetlenül. Mindenki kiváltságért csinálja. Majdnem mindenki kiváltságért csinálja. Mert mi lett a marxizmusból a hatalomban? Az egész semmi másra nem volt jó, csak néhány ember kiváltságának őrzésére. Végül is ebből a szempontból az előző világ semmivel sem volt más, és az azt megelőző világ sem volt más. Meg kell csinálni azt, amit a politikusok legkülönbjei is vallanak, anélkül, hogy a hatalomban részt vennék.

Beszélő, 1990. május 12.

BENYHE ISTVÁN

KERESZTÉNYSÉG ÉS POLITIKA

(I. RÉSZ)

A politikának keresztény közösségeinkben nincs túl nagy tekintélye. A hatalom akarásának, megszerzésének és megtartásának vágya, hasonlóan az uzsorához, visszataszító a keresztény ember számára. Élesen meg kell különböztetnünk a **politikai hatalom** világát a **hit** mély átélésből fakadó keresésétől. Mindkettő fontos számunkra. A földi életter berendezkedése meghatározza életünket, az Isten által kijelölt út keresése, és a felismert igazság szerint való élés pedig örök életünk feltétele.

Magyarországon mindenki ért a futballhoz meg a politikához. Csakhogy, amíg a futball szabályait a legtöbben ismerik, addig a politika szabályait, alapelveit, gyakran céljait sem értik, és úgy gondolják, hogy a saját elvárásaikat kell a politikának teljesítenie. Aki tehát tisztában van a játékszabályokkal és tudja, hogy mire megy ki a játék, milyen körülmények befolyásolják a meccset és gyakran az eredményt, az elfogadja az eredményt, ha nem is mindig örül neki. Hogy tudjuk miről van szó, hogy jobban felkészülhessünk a jövőre és megfelelő ismeretek birtokában menjünk (vagy ne) választani, néhány hiperaktív barátunk már egy ideje rájja a fületem, hogy beszéljek a politikáról. Mégpedig úgy, hogy ne a megosztást, a botrányt, a választási szempontokat helyezem előtérbe, hanem a Krisztusra figyelő ember értékrendjén és látásmódján keresztül közelítsünk a problémához. Az én tudatos kereszténységemmel egyidős számomra is a kérdés: szükségünk van-e nekünk, jézusi tájékozódást igénylő embereknek politikai ismeretekre, esetleg tudásra, amikor a politikát feszültségforrásnak, a keresztény értékrenddel többnyire szemben állónak tartjuk, az evilág – végső soron kerülendő – dolgai közé soroljuk?

1. Fogalmi bevezető, vagy mit is fogunk vizsgálni

Először tisztázni kell a fogalmakat, a mondanivalónkat. A mai ember már távol áll a közvetlen döntéshozástól, a társadalmi rendszerek tényleges ismeretétől. Az athéni demokráciában a népgyűlés résztvevője megvitatta a közösség dolgait, döntést hozott és közvetlen kapcsolatot látott döntése és a következmények között. Ott is volt csalás és megvesztegetés vagy megfélemlítés, de a dolgok és alakítóik mégis sokkal közelebb voltak egymáshoz. Ma a társadalom sokkal bonyolultabb rendszerek szövevénye, amelynek átlátásához még a jog- és államtudományi diplomásnak is szakvizsga és sok éves tapasztalat szükséges. Tapasztalati és statisztikai tény, hogy az emberek túlnyomó többsége nem érti az életét szabályozó társadalmi rendszerek és alrendszerek lényegét, működését, nehezen igazodik el az elvek és a személyek által képviselt eszmék, alapvetések között, és végképp képtelen a döntése következményeit előre látni. Képviselőinket ugyanis személyesen csak ritkán ismerjük, a rájuk ható erőteréről legtöbbször fogalmunk sincs, **minden információt a kommunikációs csatornákból meritünk** (amelyek hitelessége tudjuk, hogy kérdéses). Vagyis bátran nevezhetnénk a politikai hatalom képviselőit **négy évente megújító választásokat csupán színjátéknak**. Köztudott, hogy a választásoktól nem fog megváltozni sem az ország államformája, érdekrendszere, szövetségi rendszere, gazdasági kényszerei, kapitalista berendezkedése stb. A politikai vezetésben a személyek változása garantálja, hogy mindig hinni lehessen az újrakezdésben, a megújulásban, egy eljövendő jobb